

Makale Künyesi (Araştırma): Kara, A. ve Demirel, Ş. (2022). Yabancılar için Türkçe / Rusça öğretim kitaplarında kültür unsurları. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 40-66.

<https://doi.org/10.32321/cutad.1062238>

YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE / RUSÇA ÖĞRETİM KİTAPLARINDA KÜLTÜR UNSURLARI

Ayfer KARA¹
Şener DEMİREL²

ÖZET

Ders kitapları oluşturulurken önce temalar sonra bu temaya uygun okuma metinleri seçilir. Hayatın her alanında toplumun kültürüne ait öğelere okuma metinlerinde yer verilmeden önce genel temalar ve metinlerin konusu belirlenmelidir. Metinlerde ülke bilgisine, her türlü ritüelde yerine getirilen âdetlere, bu ritüeller sırasında söylenmesi gereken sözlere, durumlara göre atasözü ve deyimlere mutlaka yer verilmeli ve dili öğrenen bireylere bunların en basitten zora doğru aktarımı yapılmalıdır. Metinlerde hedef dilin kültürünün değil, tüm dünyadaki ortak evrensel değerlerin de işlenmesi gerekir. Merhamet, acıma, sevgi, aşk, hayvan sevgisi gibi evrensel değerler dünyada ortaktır. Millî değerler ise toplumlara göre değişir. Temalar evrensel olabilir ancak konular seçilirken millileştirilebilir.

Bu çalışmanın amacı, Yabancı dil olarak Türkçe ve Rusça öğretiminde kullanılan metinlerde milli kültür öğelerinin öğretimini karşılaştırarak değerlendirmek ve elde edilen veriler ışığında önerilerde bulunarak yabancı dil olarak Türkçe öğretimine katkıda bulunmaktır. “Poyehali 1”, “Poyehali 2.1”, “Poyehali 2.2”, “Doroga v Rossiya I, II, III”, “Okno v Rossiya I. II”, “Yeni Hitit I, II, III”, “Gazi TÖMER 1, 2, 3, 4, 5” ders kitaplarındaki metinler araştırmanın dokümanlarını oluşturmaktadır. Çalışmada yabancılar Türkçe ve Rusça öğretiminde ders kitaplarındaki metinlerde bulunan kültür öğeleri doküman analiz yöntemiyle incelenmiştir. Sonuç olarak yabancı dil olarak Türkçenin öğretilmesinde milli kültür öğelerine yeterince yer verilmediği, incelenen dokümanların eksiklerinin olduğu gözlemlenmiş ve bu çerçevede önerilerde bulunulmuştur.

¹ Minsk State Linguistic University, Dr. ayfer.kara44@yahoo.com
<https://orcid.org/0000-0001-5716-9059>

² Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Prof. Dr. sdemirel63@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-0152-1081>

Anahtar kelimeler: Kültür, yabancı dil olarak Türkçe, yabancı dil olarak Rusça, metin, kültür öğeleri.

CULTURAL ELEMENTS IN TURKISH / RUSSIAN TEACHING BOOKS FOR FOREIGNERS

ABSTRACT

While creating the textbooks, first the themes and then the reading texts suitable for these themes are selected. Before including the elements of the culture of the society in all areas of life in the reading texts, the general themes and the subject of the texts should be determined. Knowledge of the country, the customs performed in all kinds of rituals, the words that should be said during these rituals, proverbs and idioms according to the situation should definitely be included in the texts, and these should be transferred from the simplest to the most difficult to individuals who learn the language. In the texts, not only the culture of the target language, but also the common universal values of the whole world should be handled. Universal values such as mercy, compassion, affection and loving animals are common in the world. But national values vary from society to society. Themes can be universal, but when the topics that are chosen can be nationalized.

The aim of this study is to compare and evaluate especially the teaching of national cultural elements in the texts used in teaching Turkish and Russian as a foreign language and to contribute to teaching Turkish as a foreign language by making suggestions in the light of the data obtained. In this study (A2), the texts taking place in the textbooks such as Poyehali 1 (A1), Poyehali 2.1 (A2), Poyehali 2.2 (A2-B1) Doroga v Rossiya I, II, III, Okno v Rossiya I. II- Yeni Hitit I, II, III, Gazi TÖMER 1, 2, 3, 4, 5 create the documents of the research. In this study, cultural elements in textbooks in teaching Turkish and Russian to foreigners have been examined by means of using document analysis method. As a result, it has been observed that national cultural elements are not sufficiently included in the teaching of Turkish as a foreign language, there are deficiencies in the examined documents and suggestions are made within this framework.

Keywords: Culture, Turkish as a foreign language, Russian as a foreign language, text, culture items.

GİRİŞ

Kültür insanlarla ilgilidir. Kültürün temelini birey, yaşanılan bölge ve iklim oluşturur. Bunlar geleneği, yaşam tarzını, sanat anlayışını, dili, tarihi, mitolojiyi ve bilimi belirler. Kültür insanın her türlü üretimidir. Her toplumun ve her insanın medeni ya da değil, kendine ait bir kültürü vardır. Örneğin Vikingler gibi bazı milletler

soylu bir insan öldüğünde tanrılara başka bir gönüllüyü de kurban vermişlerdir. Bu, saçma veya insanlık dışı bir gelenek de olsa onların kültüründe var olan bir olgudur. Kültür kelimesinin Türk Dil Kurumu sözlüğünde anlamı şöyledir: “Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddî ve manevî değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin” (TDK, 2020).

Vardar, kültür konusunda şöyle demektedir:

Bir toplumu diğer toplumlardan farklı kılan bir kimliktir. Kültür, toplumun yaşayış ve düşünüş tarzıdır. Toplumun millet haline getiren en önemli iki özellik kültür ve dildir. Dil; onu konuşan ulusun, kültürel özelliklerine, geleneklerine, ulusal değerlerine, inançlarına dünyayı anlama ve anlatma biçimine, bulunduğu coğrafyaya, başka toplumlarla kurduğu ilişkilere göre biçimlenir. Bütün bu değerler dille ifade edilir ve dil de bu değerlere göre şekil alır (Vardar, 1998, s. 16).

Milletlerin kullandığı alfabeler ve dilleri de onların yaşantılarından bağımsız değildir. Örneğin, Almanca, Rusça, Fransızca ve İtalyanca gibi dillerde erilik ve dişilik söz konusuysen Türkçede eril ve dişil ayrımı yoktur. Türk devletlerinde hakanın kararına hatun onay vermezse o kararı gerçekleştirmezdi. Erkekler kadına ve doğanın her unsuruna saygı göstermelilerdi. Bu, Şamanizm’in etkisinden kaynaklanmaktadır, ilk şaman din adamları kadınlardır ve bunlar aynı zamanda ruhanî liderlerdir. Bu durumda dili, dini ve yaşam tarzını kültürün ögesi olarak saymak doğrudur.

Kültür durağan değildir, değişkendir. Örneğin yirmi yıl önce düşünlerde var olan âdetlerin pek çoğu günümüzde yoktur. Her toplumun değişim hızı da aynı değildir. Pek çok insanın uğrak yeri olan kalabalık bir liman şehrindeki kültürün değişimi hızıyla bir çağ köyündeki kültürün değişimi daha yavaştır. Ancak yine de ulusların kendilerine özgü değişmeyen özellikleri, kabulleri ve davranış tarzları vardır. İnsanlar doğduğunda bir kültürün içine doğar ve anne-babasının dini neyse ona o dinin kurallarına göre isim alırlar veya vaftiz edilirler. Sonradan din değiştiren pek az insan vardır. Birey hem yeni bir âdet oluştururken hem de toplumun kültüründen etkilenir.

Kültürün önemli bir ögesi de dindir. Yeni bir dinin kabulüyle dinin temsilcisi olan milletin alfabeti kullanılmaya başlanmıştır; milletlerin diline hedef dilden yeni kelimeler ve konuşma kalıpları girmiştir. Ruslar ve Türkler Hristiyanlığı ve İslamiyet’i kabul etmeden önce Pagan kültüne inanmışlardır. Paganizm birkaç benzer dinin genel adı olarak algılanabilir. “Pagan dini kozmik bir dindir,

temel değeri ve referans noktası doğadır. Eski Slavlar doğa güçleri (Toprak, su, ateş, rüzgâr, vb.) ve doğanın her çeşit tezahürüne (Kayalar ve taşlar, bitkiler, ağaçlar, hayvanlar, balıklar, kuşlar,) tapıyorlardı” (Dmitriyeva, 2004, s. 8). Ruslar büyük geniş sınırlar içinde pek çok kültürü etkilemiş ve 1917’den sonra ortak bir Sovyet kültürü oluşturmuşlardır. Türkler de Ruslar gibi köklü tarihi ve kültürüyle dünyayı etkileyen sayılı kültürler ve milletler arasında yer almaktadır. Gerek Rus kültürü gerekse Türk kültürü dinden bağımsız olarak düşünülemez. Türk-İslam kültürü ve Slav-Pravoslav kültürünün farklı kendilerine özgü özellikleri vardır. Dinin, milliyetin ve coğrafyanın toplum üzerindeki etkisi büyüktür. Örneğin, her kültürün mimarisinde, bayrağında, ambleminde ve motiflerinde çokça kullandığı ve önem verdiği kendi renkleri vardır. Rus kültüründe bu renkler kırmızı ve beyazdır. Türk bayrağı da kırmızı ve beyazdır. Türk bayrağının kırmızısı kan rengidir ve her yerde kullanılan bir renk değildir. Türk-İslam kültürünün rengi ise yeşil ve mavi tonlardır, yeşil cennetin rengi, mavi ise gökyüzünün rengi ve Türklerin rengidir. Rus geleneksel elbiseleri ve havluları beyaz üzerine kırmızı işlemelidir. XV. yüzyıldan sonra özellikle Rus Çarlığı Tatar istilasından kurtulduktan sonra beyaz çar, beyaz kilise, beyaz yerleşim, Beyaz Rus toprakları, kırmızı renk de Kızıl Ordu, kırmızı köşe gibi kavramlarda kullanılmaya başlanmıştır. Beyaz kutsallığı ve saflığı, kırmızı ise ihtirası ve isteği temsil eder.

Türkler İslamiyet’ten önce genel olarak Gök-Tanrı dinine inanmaktadır. Türkler tek tanrıya inanmaktadır (Kafesoğlu, 1980, s. 24). Orta Asya’da Türklerin yaşadığı bölgelerin refah seviyesinin yüksek olması, başka milletlerin buralara akınlar yapmasına sebep olmuştur. Bundan dolayı da Budizm, Zerdüştlük, Mani ve Hristiyanlık Türkler tarafından kabul edilmiştir (Kitapçı, 1988, s. 56). Araplar İslamiyet’i yaymak için Türk bölgelerine savaş açmışlardır. Emevilerin izlediği devlet politikasından dolayı Türkler Emeviler Dönemi’nde Müslüman olmak istememişlerdir. Abbasiler Dönemi’nde Türk-Arap ilişkileri düzelmiş; Türkler Çinlilere karşı Abbasilerle birlikte Talas Savaşı’nda (M.S. 751) savaşmışlar ve İslamiyet’i yakından tanımışlardır. Kur’an’ın dili Arapça olduğu için Arapça ehemmiyet kazanmıştır (Karal,1978, s. 20). Bundan sonra Türkçe devlet erkânının dili olma özelliğini kaybetmiştir. Ancak Türk halkının geneli okuma-yazma bilmediği için Türkçe konuşmaya devam etmiştir, elit kesim ise Arapça konuşma gayreti içinde olmuştur. “Türk devletinin en garbi kısmı olan Küçük Asya memleketinde XIII. asra kadar devlet lisanı Arapça idi. Arapçanın bu etkisi XII. yüzyılın sonlarına kadar sürer. XII. yüzyılın sonlarında Arapçanın yavaş yavaş önemini kaybettiği buna karşılık Farsçanın

önem kazanarak Arapçanın yerine geçtiği görülür” (Levend, 1960, s. 6-7).

Ruslar bir devlet olarak ortaya çıktıktan sonra güçlenmek ve Bizans’ın desteğini alabilmek ve için Hristiyanlığı kabul etmişlerdir. Hristiyanlığın Rus topraklarına VIII. yüzyılın ilk çeyreğinden itibaren misyonerler tarafından yayıldığı tarihi belgelerden anlaşılmaktadır. “Bu dönem Rus toplumunda, paganizm ve Hristiyanlık dinlerinin birlikte varlığını sürdürdüğü görülmektedir.” (Riasanovskiy, 1993, s. 52).

“Kilise tarihçisi Makarey’e göre, yönetime gelen Olga, halkını Hristiyanlaştırmak için birtakım girişimlerde bulunmuştur. Ancak yönetimden bağımsız bir kilise istediği için Bizanslıların çıkarlarına uygun gelmemiştir. Bu amaçla 957’de Prens Olga Konstantinopolis’te (İstanbul) vaftiz edilmiştir. Olga kendi oğlu Svyatoslav’ı da vaftiz ettirmek istediyse de bunu yapamamıştır. Onun oğlu Svyatoslav pagandır ve Hristiyanlığa inanmamaktadır” (Bulgakov, 1889, s. 213).

Olga, kuzey komşusu Bizans’ın dini olan Hristiyanlığa katılma konusuna oldukça ilgilidir. Sadece imparatorluğun üzerindeki baskıyı kaldırmayı değil, aynı zamanda Rusların siyasi nüfuz alanına dâhil edilmesi için uygun şartları oluşturmayı ummuştur (Karamzin,1994). Olga’nın torunu Knyaz (Prens) Viladimir hem Bizans hem de Roma’dan elde edeceği çıkarları gözetenek, Hristiyanlığı seçmiş ve 988 yılında Ortodoksluk Rusların resmî mezhebi olmuştur. Bu verilere dayanarak Knyaz’ın tek amacı herhangi bir din seçimi veya Rusların güçlü bir devletin egemenliğinde birleşmesinden ziyade, Rusya topraklarında iktidar mücadelesinde Bizans ve Roma’nın yardımını almaktır. Bu gerçek, inanç seçimini basitleştirmektedir. Kiev Prensi Ortodoksluk mezhebinin seçerken Roma Kilisesi’nin Avrupalı yöneticilerden kiliseye boyun eğmesini talep ettiğini hesaba katmıştır. Ama Ortodoks Konstantinopolis Patriği, kiliselerin devletten bağımsızlığını tanımış; Allah hizmetinde sadece Latinceyi değil diğer dillerin de kullanımına izin vermiştir. Ayrıca coğrafyanın Bizans’a yakınlığı ve Bulgar akraba topluluklarının da Hristiyanlığı kabul etmesi Knyaz Viladimir’in bu kararı almasında etkili olmuştur (Ruslar, 2014).

Gelişen ve zamanla sınırlarını genişleten Kiev Prenslığı’nin Ortodoksluk mezhebinin kabul etmesinin birinci sebebi; diğer kültürler karşısında gereken kültürel ve dinî olgunluğa erişmek istemesidir. Knyaz Vladimir yeni dinin kabulüyle Avrupa devletleriyle Kiev Devleti arasındaki dini eşitsizliği ortadan kaldıracığına inanmıştır. Zira Rus paganizmi son derece primitif ve zenginlikten yoksun olduğu için semavî dinlerle rekabete girememiştir. İkinci sebebi; Bizans

sınırları içerisinde yaşayan insanların gelecek ve refahları, hangi dine mensup olduklarıyla yakından ilişkili olmuştur. Bu nedenle Bizans sınırları içerisinde ikâmet eden Slavların Hristiyanlığı tercih etmesi kaçınılmaz bir hâl almıştır. Üçüncü sebebi ise tüm su yolu Vikinglerden Yunanistan'a kadar Bizanslıların elindedir (Bizans, 2015).

Ayrıca "Dinyeper Nehri Karadeniz'e dökülmektedir. Dolayısıyla Dinyeper, Rusların kullandıkları birincil su yolu konumuna geldiği dönemden itibaren Hristiyanlıkla içli dışlı olmaları kaçınılmaz hâl almıştır. Kiev Rus Devleti'nin dünyaya açılma kapısı konumundaki Karadeniz ve çevresinin Bizans kontrolünde olması, iki ulus arasında sürekli etkileşime neden oluyordu. Bu ister çatışma şeklinde ister iyi komşuluk ilişkileri biçiminde olsun sonuç itibarıyla kültürel ve dini açıdan etkileşim kaçınılmaz kılınmıştır (Dualı, 2013, s. 68-69).

Ortodoksluk mezhebinin kabulü, Kiev Derebeyliği'nin gelişmesinde ve özellikle Hristiyan kültürünün oluşmasında çok önemli rol oynamıştır. "Rusların Ortodoksluğu Bizans'tan almaları Kiev Ruslarının zaman içerisinde Bizans kültürünün etkisi altında kalmasına sebebiyet vermiştir. Ayrıca Ortodoksluğun kabulü, Rusya'da kanunun oluşumuna ve tatbikine de hız kazandırmıştır" (Kurat,1987, s. 31). Yani Ruslara daha yüksek Bizans kültürünün kapıları açılmıştır. Rus kilisesinin kurulmasıyla daha önce Grekçe yazılmış olan dinî kitaplar ve İncil Selanikli Kiril ve Metodiy kardeşler tarafından Slav diline çevrilmiştir (Kiril ve Metodiy, 2014). Yunanca ve Latince Rusçaya kelime aktarımı olmuş, mimaride, yaşam tarzında Bizans örnek alınmıştır. Bizanslılarla ilişkilerde karşılıklı ziyaretlerde saray hayatı, toplumun yaşantısı, dinî yaşam hatta hediye olarak verilen kumaşlardaki, takılardaki motifler Rus kültürüne etki etmiştir. Bizans'la yakınlaşmayı sağlamak için Yunanca öğrenmek üzere elçiler Bizans'a gönderilmiştir. Elçilik görevlileri ağırlıklı olarak Vikinglerden oluşmaktadır. Rus prenslerinin uzun süredir onlarla bağlantıları vardır, çünkü eski Rus yöneticilerinin kendileri de İskandinavya'dan gelmişlerdir. Vikingler geleneksel olarak Rusya'nın hizmetinde olmuşlardır. Yeni kurulan Rus Devleti, deneyimli insanların hazırlanmasında ve dış işlerinde diplomatik kararların alınmasında onlara ihtiyaç duymuştur (Rus Devleti, 2014). Ruslar Bizans'la yakınlaştıktan sonra diplomatik ve ticarî ilişkileri sürdürebilmek için Yunanca ve Latince öğrenmek mecburiyetinde kalmışlardır.

Türkler ve Ruslar; Balkanlar, Orta Asya, Kafkasya gibi bölgelerde yaşayan halklar üzerinde gerek dil ve gerekse kültür açısından etkili olan iki ulustur. Balkanlara ilk Türk akınları Hunlar (M.S. 380) tarafından yapılmıştır. Hunlardan sonra VI. yüzyıldan

İtibaren Avarlar bu bölgeye gelmiş ve Türk-Slav ilişkileri başlamıştır. “Orta Avrupa’da güçlü bir devlet kurarak Germen ve Slav kabilelerini egemenliği altına alan Avarlar, Balkan ve Avrupa tarihine 250 yıl yön vermişlerdir” (Kafesoğlu 1993, s. 151). Rusların ve Türklerin Balkanlar üzerindeki kültür ve dil açısından etkisi tartışılmazdır. Ruslar Doğu Avrupa ve Balkanlar’da yaşayan Slavlarla ortak bir tarih ve kültüre sahiptirler.

Sovyetler Birliği’nin rejimi, uluslar üstü bir kimliğe sahiptir ve bu rejimin dili Rusçadır. Bu nedenle onlarca ulus mecburî ya da gönüllü olarak Rusça öğrenmiş ve konuşmuştur. II. Dünya Savaşı sonrası iki uluslararası sistem ortaya çıkmıştır. Bu, ABD ve Sovyet Rusya’nın yer aldığı ‘iki kutuplu uluslararası sistem’dir (Kaplan, 1957). Doğu Avrupa ve Balkanlar’da kurulmuş olan sosyalist rejimle yönetilen Polonya Halk Cumhuriyeti, Çekoslovakya, Bulgaristan Halk Cumhuriyeti, Macaristan Halk Cumhuriyeti, Romanya, Arnavutluk gibi ülkelerde Rusya ve onun dili olan Rusça, okulların programında 1920’lerden itibaren hatta Polonya’da 1915’ten itibaren etkili olmuştur. Rusya Balkanlar’a ve Kafkasya’ya da hâkim olmuştur. İç savaştan sonra 1920’lerden itibaren Bolşevik rejimini reddeden Rus göçmenler Balkanlar ve Doğu Avrupa’ya sığınmışlar ve Rusça burada nüfuz sahibi olmuştur (Osovskiy, 1997).

Uluslararası eğitimde eğitimin aracı olarak kullanılan dilin yabancılar öğretilmesi sadece ekonomik ve teknolojik gelişme faktörü değil, eğitim veren ülkelerin değer sistemleri ile güçlü bir jeopolitik kültürü yaymak ve tanıtmak için hizmet veren bir kaynaktır. SSCB yabancılar eğitime sosyalizm tesis edildikten hemen sonra başlamıştır. “Soğuk Savaş (1947-1991) Dönemi’nde Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği’nin (SSCB) liderliğinde sekiz ülke (Arnavutluk, Bulgaristan, Çekoslovakya, Doğu Almanya, Macaristan, Polonya, Romanya) Varşova Paktı’nı imzaladılar” (Gürkaynak, 2004, s. 63). Varşova Paktı’nın amacı, müttefiklerden birinin saldırıya uğraması hâlinde, diğer üyelerin askerî kuvvet kullanmak da dâhil olmak üzere gerekli her türlü yardımı yapmasıdır. Bu çerçevede pek çok asker Moskova’da eğitim almış ve Varşova Paktı’nın en güçlü devletinin dili olan Rusça okullarda ders olarak okutulmuştur. Böylece SSCB Doğu Bloğu ülkelerinin lideri ve komünizm rejiminin öğreticisi olmuştur. Sadece kendi uluslarına değil, dünyanın farklı ülkelerinden komünizm rejimini öğrenmek için gelen öğrencilere de kapılarını açmıştır. II. Dünya Savaşı sonrası Rusya dünya bloklar sisteminin iki tarafından birini temsil etmiştir. Böylece Rusça Sovyetler Birliği dışında birçok ülkede öğrenilme önceliği olan bir dil hâline gelmiş ve Rusça öğretimi bu ideolojiyi yaymak için ücretsiz yapılmıştır. Bu süreç Rusça öğretimine yeni deneyimler kazandırmıştır. Sovyet

Sosyalist Cumhuriyetler Birliği Dönemi'nde Orta Asya, Kafkaslar ve Balkanlar'da Rusça bilenlerin ve okullarda Rusça eğitim alanların sayısı oldukça fazladır. Osmanlı yaklaşık beş yüz yıl Balkanlar'da etkili olmuş ve buralarda Türkçe konuşulmuştur. Osmanlı'nın bu bölgede yaşayan halklara dair resmî belgeleri vardır ancak bu belgelerde Türkçe konuşan halk yerine "Müslüman" ibaresi kullanılmıştır. Balkanlar'da etnik kimliğin önemli belirleyicisi, dindir. Müslüman halkın çoğu da Türkçe konuşmaktadır. XX. yüzyılın başında Bosna Hersek'te Arap, Latin ve Kiril alfabesi birlikte kullanılmıştır. Üç alfabenin birlikte kullanılması Balkanlar üzerinde Avrupa, Rusya ve Osmanlı'nın nüfuz sahibi olduğunun göstergesidir. 93 Harbi'nin (1877-1878) en önemli sebepleri Rusya'nın Balkanlar'da yaşayan Ortodoks dinine bağlı Rum, Bulgar, Sırp, Ermeni ve Romen gibi Osmanlı vatandaşları üzerindeki etkisini arttırması ve Osmanlı'nın Avrupa'ya karşı ağır bir şekilde borçlanması, borçları ödeyebilmek için Balkanlardaki vergileri yükseltmesi ve ayrıca Kafkasya'dan Ruslar tarafından göçe zorlanan Çerkez ve Abhaza gibi Müslüman milletleri Balkanlar'a yerleştirilmesidir; bu göçmenlerle Balkanlar'ın yerlisi olan Hristiyanlar arasında büyük bir düşmanlık ortaya çıkmıştır (Kurat, 1962). 1912 Balkan Savaşı ile Osmanlı Devleti'nin Balkanlar'daki hâkimiyeti sona ermiştir. Oradaki halk Anadolu'ya göçmüş ve 1936, 1951 ve 1978'deki göçlerle oradaki Müslümanlar azalmıştır. Orada kalan Müslüman Türkler azınlık konumuna düşmüştür. Yine de Balkanlar'da Türklerin yoğun yaşadığı Kosova ve Makedonya'da Türkçe bölgesel dil olarak tanınmaktadır.

Rusya'nın Türkiye dışındaki Türklerle ilgisi, Orta Asya'daki Türkleri hâkimiyeti altına almasıyla başlamış ve Rusya'da Türkoloji önemli bir alan hâline gelmiştir. Rusya'nın dış politikaları gereği Türk dili Rusya'da yoğun bir şekilde öğretilmiştir. Kazan ve Harkov Üniversitelerinde 1805 yılında, Moskova Üniversitesinde 1811 ve St. Petersburg Üniversitesinde 1819 yıllarında şarkiyat kürsüleri açılmıştır. 1990'lı yıllarda Rusya tekrar rejim değişikliği yaşamıştır. Rusya'nın etrafındaki ülkelerin birçoğu dağılmıştır. Rusçanın resmî dili olduğu sistem yok olmuştur. Ama Rusça Balkanlar, Kafkaslar ve eski Sovyet cumhuriyetlerinde hâlâ konuşulmaya devam etmektedir. Tacikistan ve Kırgızistan gibi ekonomik yönden zayıf ülkeler göçmen işçilerini Rusya'ya göndermektedirler. Bu işçiler Rusya'da çalışarak ailelerini geçindirmektedirler. Diğer eski Sovyet Cumhuriyetlerine göre Rusya'dan bağımsız hareket eden Türkmenistan ve Özbekistan'da Rusça konuşanlar azalsa da hâlâ güçlü bir eğitim dili olarak Rusça var olmaya devam etmektedir. Rusya Federasyonu enerji, doğal gaz ve yer altı zenginlikleri bakımından dünyada ilk sırada yer alan geniş topraklarda hüküm sürmektedir ve kendinden ayrılan Orta Asya cumhuriyetlerinde hâkim durumdadır. Bu ülkelerin

Rusya'ya bağımlılığı, önceden olduğu gibi bugün de devam etmektedir. Çünkü Sovyetler Dönemi'nde, Kazakistan, Türkmenistan ve Azerbaycan başta olmak üzere bölge ülkelerinin tüm petrol ve doğal gaz ihraç yolları tamamen bugünkü Rusya Federasyonu sınırları içinden geçerek uluslararası pazara çıkabilecek biçimde inşa edilmiştir.

Yabancı dil öğrenmek aynı zamanda, bir başka kültürü tanımadır. Hedef dilin kültürü bilinmiyorsa o dili anlamak güçleşmektedir. Kramsch, kültürü bilmeden dilin anlaşılamayacağını bir örnekle açıklamaktadır:

“Aynı şekilde doğal olarak başka ev ve bahçeler kültürün aynasıdır. Diğer ülkelere örnek olan Fransız bahçeleri İran bahçelerinde esinlenmişlerdir. Dil öğrenenler başka milletten insanlarla karşılaştığında öğrenirler. Yabancı dil öğrenen kişiler o dilin insanlarını, onları onlar yapan öznel ve tarihi deneyimleri anlayamazlarsa dili de anlayamazlar. Ben sadece Babil'in eşsizliğini Versailles'in anlayışıyla anlayabiliyorum. Oysa Versailles üzerinde İran bahçeleri etkili olmuştur. Ama benim kültürüm Babil'in eşsiz güzelliğini anlamama yardımcı oluyor” (Kramsch, 2013, s. 61).

Kramsch şunu demek istemektedir: İnsan kendi bilgisi, görgüsü ve kültürü kadar dünyayı anlamakta ve çevresindeki nesnelere algılamaktadır. Her ne kadar İran bahçeleri Fransa bahçelerinden önce var olsa da ve Fransa bahçelerine örnek olsa da onun gördüğü, bildiği Fransa bahçeleri olduğu için Babil bahçelerini Fransız bahçeleri gibi hayal etmekte ve düşünmektedir. Öğrenci öğrendiği yabancı dilin kültürünü öğrenirken aynı zamanda kendi düşünce dünyasını da zenginleştirir. “Yabancı dil öğrenme aynı zamanda, bir başka dünyayı, bir başka kültürü tanımadır. Yabancı dil öğrenmek yabancı bir kültür ile diyaloga girmek demektir.” (Tapan, 1995, s. 154). Kişi kendi kültürünü kendi dilinin aracılığıyla öğrenir. Yabancı bir kültürü de o kültürün dili ile öğrenir. Bu sebeple Avrupa Birliği, Erasmus ve Comenius gibi programları destekleyerek kendi kültürünü pek çok ülkeye tanıtmakta ve sevdirmektedir. Amaç sadece okul eğitimi alanında ülkeler arası iş birliğinin sağlanması, okul eğitiminde kalitenin artırılması ve Avrupa boyutunun güçlendirilmesinden ziyade Öğrenciler ve eğitim personeli arasında Avrupa kültür ve dil çeşitliliği ile Avrupa değerleri hakkında bilgi ve anlayış oluşmasını sağlamaktır. Avrupa Konseyi bildirgesinde (Council of Europe, 2000) özellikle öğretilen yabancı dilin sosyokültürel bilgisinin verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Avrupa Konseyi bildirgesinde ifade edilen sosyokültürel değerler şunlardır:

1. Günlük yaşam, yiyecek-içecek, yemek zamanları, masa adabı, resmî tatilleri, çalışma saatleri, boş zaman faaliyetleri, hobileri, okuma alışkanlıkları.

2. Yaşam koşulları, yaşam standartları, ev ortamı, refah seviyesi.

3. Kişiler arası ilişkiler, sınıfsal yapı ve sınıflar arası ilişkiler, kadın erkek ilişkileri, aile yapıları ve ilişkileri, kuşaklar arası ilişkiler, politik ve dinsel gruplar arası ilişkiler.

4. Değerler, inançlar ve davranışlar, sosyal sınıf, çalışma toplulukları, gelenekler, sanat, müzik vb.

5. Vücut dili.

6. Sosyal gelenekler, dakiklik, hediyeler, elbiseler, yemekler, içecekler, yasaklar vb.

7. Âdetler, doğum, evlilik, ölüm töreni, bayram gibi (Peterson, E. ve Coltrane, B. 2003).

Tseng (2002, s. 2) yabancı dil öğretiminde, başarılı olmak için dil öğrenen kişinin öğrendiği dilin kültürü hakkında da bilgiye sahip olması gerektiğini ifade etmektedir. Gerçekten de yabancı dilde herhangi bir okuma parçasını okuyan bir kişinin o dilin kültürü hakkında bilgi sahibi olduğunda okuduğu parçayı daha kolay ve hızlı anlamaktadır.

BULGULAR

Bu bölümde yabancılar için Türkçe ve Rusça öğretiminde çok kullanılan “Gazi Yabancılar İçin Türkçe 1, 2, 3, 4, 5”, “Yeni Hitit 1, 2, 3”, “Poyehali 1, 2.1, 2.2”, “Doroga v Rossiyu 1 ,2, 3”, “Okno v Rossiyu 1, 2” (B2-C1) adlı kitaplar bulunan metinlerdeki kültür öğeleri üzerinde durulmuştur.

“Gazi Yabancılar İçin Türkçe 1” (A1) kitabında daha çok diyalog metinlerine yer vermiştir. Diyaloglar günlük yaşamı konu almaktadır. Elbette başlangıç seviyesi için böyle olması gerekir. I. kitapta çok az, uzun metin vardır. Metinlerin zorluğu A1 seviyesi için idealdir. Bu kitaptaki kültür unsurları şöyledir: İstanbul, Türkiye (s. 14), Türkiye haritası, Konya, Diyarbakır, Ordu, Erzurum, Kars, Antalya şehirlerinin ve Kız kulesinin (s. 23) ve THY uçaklarının resimleri (s. 47) yer verilmiş; Anıtkabir (s. 82); 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı, Yerebatan Sarnıcı, Sultanahmet Camisi, Ayasofya Müzesi, Topkapı Sarayı (s. 84); Kapadokya’dan ve Tuz Gölü (s. 90) gibi bize ait tarihî ve turistik yerlere; tarhana, ezogelin, mantı, irmik tatlısı, ayran, menemen (s. 33), sütlaç (s. 56) gibi yemeklerden ve Sezen Aksu gibi

ünlü kişilerden; Mehmet Yılmaz'ın "Mutluluk" kitabından (s. 30) ve Genç Osman tiyatro eserinden (s. 59) bahsedilmiştir. Ancak bunların hepsinin sadece adı geçmektedir.

"Yeni Hitit" kitapları incelendiğinde günlük hayat, alışveriş, trafik, medya, sağlık, yolculuk, iş dünyası, spor, hayaller, moda, eğitim, estetik, icatlar, sinema, hurafeler, festivaller, insana dair bazı davranışlar, edebiyat, şiir, korku, fobi, aşk, tutku, genç kalmak, para, diller, müzik gibi çok farklı evrensel konuları ele alırken İstanbul'un Sesi Radyosu, Türkçe kitap, yayın akışı, İstanbul, İzmir, Ankara, Ankara Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, çoban salatası, mantı, karniyarık, yaprak sarma Türkiye, PTT, TEDAŞ, TCDD; Erzurum gibi Türkiye'ye ait şehirler, kurumlar ve birkaç yemek ve Türk-Müslüman isimlerine rastlanmaktadır. Aşağıdaki okuma metinlerinde Türklere ve Türk kültürüne ait unsurları bulmak mümkündür: "İstanbul" (Yeni Hitit 1, s. 42), "Yıldız Kenter" (Yeni Hitit 1, s. 51), "Kapadokya" (Yeni Hitit 1, s. 100), "Bir Kent" (Yeni Hitit 1, s. 101), "Ne Okuyalım" (Yeni Hitit 1, s. 142); "Rahmi Koç" (Yeni Hitit 2, s. 14), "Anadolu'da Giyim" (Yeni Hitit 2, s. 45), "Kumdan İstanbul" (Yeni Hitit 2, s. 70), "Anadolu Ateşi" (Yeni Hitit 2, s. 76), "TÜBİTAK" (Yeni Hitit 2, s. 85), "Van Kedisi-Dinleme" (Yeni Hitit 2, s. 93), "Erdemli-Dinleme" (Yeni Hitit 2, s. 98), "Altın Portakal'ın Genç Yüzleri" (Yeni Hitit 2s. 108), "Anadolu'nun Sırları" (Yeni Hitit 2, s. 123), "Ah Nerede O Eski Bayramlar" (Yeni Hitit 2, s. 128); "Âşık Veysel" (Yeni Hitit 3, s. 11), "Hünkâr Beğendi" (Yeni Hitit 3, s. 44), "Eski Türk Evlerinin Mimarisi" (Yeni Hitit 3, s. 104).

"Doroga v Rossiyu" kitapları Rusya'yı ve Rus kültürünü anlatmaktadır. Rusça kitaplarda Rusya, Moskova ve Petersburg'la, sosyal yaşamla ilgili unsurlara cömertçe yer verilmiştir. Bu kitap Çinlilere hitaben yazılmıştır ve onlara ait kültür öğelerinden de bahsetmektedir. Rusya'da Rusça öğretimi yapılırken genellikle Çinlilere tek grup halinde Rusça öğretilir. Bu gruplarda başka milletlerden insanlar bulunmaz. Eğer öğretmen hedef dili öğretirken öğrencilerinin kendilerini özel hissetmesini istiyorsa onlara ait kültür öğelerine göre materyaller hazırlayabilir. Türkçe ve Rusça kitaplardaki konuları şöyle sınıflandırabiliriz: Ülke coğrafyası, ülke tarihi, şehirler, ekonomi, devlet yönetimi, eğitim, dil; günlük yaşam ve toplumsal hayat (kadının toplumdaki rolü, yaşlıların hayatı, bayramlar, gelenekler), kültür-sanat-medya (Edebiyat, dergiler, gazeteler, filmler, tiyatrolar müzeler, ünlü insanların yaşamları).

"Poyehali" kitaplarında bazı metinler birbiriyle bağlantılıdır. Metinlerde Rus edebiyatının ürünleri Rus masalları, hikâyeleri, atasözleri, deyimleri, ülkenin doğası ve doğal zenginlikleri ile ilgili

özellikler başarıyla sunulmuştur: “Fyodor Şalyapin’in “Benim Hayatımın Sayfaları” kitabından alınan (I. Dünya Savaşı Başlarken-anı), Aleksandr Orlov’un “Kahvaltı” (Anı), İlyiç Levitan’ın şehri Plyos’ “Moskova’daki Çistiye Prudi Sokağı” tanıtım yazıları, “Bana telefon et!” (Hikâye), “Tablodaki Kız” (Hikâye), “Düğün Marşı” (Hikâye), “Anna Ahmatova” (Biyografi), Yuriy Gagarin’in Torunu (Biyografi) Ernst Muldaşov (Biyografi), Seyyah Fyodr (Biyografi), Mihayl Vasil’yeviç Lomonosov (Biyografi).

Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Kitaplarında Kültür Unsurları

“Gazi Yabancılar İçin Türkçe 1” (A1) kitabında ayrıntıya yer veren metinler “Anıtkabir Ziyareti”, “Sultanahmet Meydanı”, “Kapadokya Yolu” isimli metinlerdir. A1 seviyesi kitabında millî kültür öğelerinden birer kelimeyle bahsedilmesi normaldir. “Gazi Yabancılar İçin Türkçe 2” kitabında; İstanbul, Ankara, Trabzon, Ege Bölgesi, Doğu Anadolu Bölgesi, Akdeniz Bölgesi, Erciyes Dağı, Beypazarı, İnözü Vadisi, Nemrut Dağı, Uludağ, Aksaray, Niğde, Adana, Osmaniye, Adıyaman gibi Türkiye coğrafyasına ait öğelerden, İhsan Oktay Anar, ebru sanatı, Yıldız Kenter’in bir oyunu ve “Fetih”, “Eyvah Eyvah”, “Kabadayı”, “Aşk Tesadüfleri Sever”, “Konak” gibi filmlerden bahsedilmektedir. Ayrıca Nasrettin Hoca’nın “Kazan Doğurdu” fıkrası anlatılmaktadır. Bu kitap konu bakımından değerlendirildiğinde metinlerin genelinde, isimler dışında Türk ruhu hissedilmektedir. “Sudaki Resimler” isimli metinde ebru sanatı anlatılmaktadır (s. 34). “Gazi Yabancılar İçin Türkçe 3” (B1) kitabında Türkiye’yi ve Türk kültürünü yansıtan metinlere ve ünlü klasik yapıtlardan alıntılara yer verilmemiştir. B1 seviyesi kitabında yer alan 30 metinden sadece birinde Yunus Emre’yi anlatmaktadır ki bu metin kurgu bir metindir. Abartılı bir anlatıma sahiptir. “Seni doğduğum gün tanıdım” Yeni doğan bir bebek annesini ayırt edemezken, tanıyamazken Yunus Emre’yi tanımaktadır. “Keşke seni görebilsem seninle sohbet edebilsem”. Bu metinde Yunus Emre’ye övgü ve ona duyulan sevgi başka şekilde ifade edilebilirdi. Bir kişiyi duyulan benzer şekilde bir duygu ifadesi incelenen diğer dil öğretim kitaplarında rastlanmamıştır (Yunus Emre’ye Mektup, s. 60). “Gazi Yabancılar İçin Türkçe 4” (B2) kitabında Türkiye’de yetişen tarım ürünleri sayılmaktadır (s. 12). Dinleme metninde Mimar Sinan’ın eserlerinden (s. 17). Ayrıca Yazar Muzaffer İzgü (s. 54), ünlü Matematikçi Cahit Arf (s. 70) ve orta oyununun ünlü karakterleri Karagöz ve Hacivat’tan (s. 76) da bahsedilmektedir. “Gazi Yabancılar İçin Türkçe 5” (C1) kitabında Mimar Sinan ve eserleri, Kız Kulesi, Mostar Köprüsü gibi mimarlık sanatına ait tarihî eserler, Hıdırellez, halk oyunları, sema gibi kültür öğelerine ve “Cebeci İstasyonu ve Ben

/ Yavuz Bülent Bakiler”, “Arkadaşım Badem Ağacı / Aziz Nesin” gibi şairlerin şiirlerine yer verilmiştir.

“Yeni Hitit 1” kitabında ilk üç ünite diyaloglar fazladır. İlk seviye için diyalogların olması olumludur ancak yeterince kelime öğretilmeden diyaloglara hemen geçilmesi uygun değildir. Yeni Hitit’te metinler oldukça uzundur ve A1-A2 seviyesine göre metinler zordur. “Poyehali” kitabında ise basit ve anlaması kolay, kısa metinler vardır. Kitaplarda basitten karmaşığa gitme ilkesi benimsense de “Yeni Hitit Temel 1” kitabında 3. Üniteden sonra birden metinler ağırlaşmaktadır. “Poyehali 1” kitabında ise dil seviyeye uygun bir şekilde devam etmektedir. “Yeni Hitit 1” kitabında Coşkun Aral’ın “Dünya Mutfakları ve Sağlığımız” (s. 64) isimli yazısı zor bir metindir. Bu metinden önce 4 ünitedeki “Geçmişten Bugüne” (s. 53) metni de seviyeye göre ağırdır. Metinler A1 seviyesine uygun değildir. Kitabı hazırlayanlar bunun A2 seviyesine geçiş olduğunu 7. Üniteden itibaren A2 seviyesi metinlerin başladığını belirtmişlerdir. “Yeni Hitit 1” kitabında Türk mutfağı anlatılmadan dünya mutfakları anlatılmış (s. 64). Dünya mutfaklarından sonra Türk mutfağı anlatılabilir. Coşkun Aral’ın “Mutfak Kültürleri ve Sağlığımız” adlı yazısında Çin, İtalyan, Fransız ve Arap mutfaklarına yer verilirken zengin bir yemek kültürüne sahip olan Türk mutfağından ne yazık ki bahsedilmemiştir (Yeni Hitit 1, s. 60). “Yeni Hitit 1” kitabında dinleme metninde “bezelyeli pilav” tarifi verilmiştir. Türklere ait geleneksel bir yemeğin tarifi verilebilirdi. Bezelyeli pilav bizim özel yemeklerimizden biri değildir (Yeni Hitit 1, 5. Ünite, s. 69). “Gazi Yabancılar İçin Türkçe” A1 kitabında ise sütlaç ve menemen ve çikolatalı kek tarifi verilmiştir. “Yeni Hitit 1”, “Yolculuk” ünitesi, (Temel) kitabının son ünitesidir. Bu ünitedeki bölümler şunlardır: “Nereye Gidelim?”, “Nasıl Gidelim?”, “Tatiliniz Nasıl Geçti?” On ikinci ünite, bir dili öğrenmeye başladığımızda öncelikle önem vermemiz gereken seyahat etmek ve seyahat araçları, tatile çıkmak ve tatilin nasıl geçtiğini anlatmak gibi temel konulara değinilir. Yeni Hitit 1 (Temel) kitabında “Seyahat; Yollar ve Haritalara Dair Bir Röportaj, Stresiz Bir Tatil, Gemi Seyahati, Rezervasyonunuz Tamam, Manolya Otel Stresiz Bir Tatil, Tatil Sonrası” isimli metinlerle işlenmiştir. Bu metinler dışında, havaalanı, uçak kalkış-iniş seferlerinin zaman çizelgesini gösteren ve “Üç Macera: Karada, Havada, Suda...” adı verilen bir bölüm de vardır. Bu metinler Türkiye’ye gelme imkânı bulabilecek yabancı öğrenciler için sadece dil öğretimi açısından değil, dilini öğrendiği ülkede rahatça tatil yapılabileceğini öğrenmesi açısından da önemlidir.

“Yeni Hitit 2” kitabında özellikle “Bayramlarımız” isimli 11. ünite yer alan “Ah Nerede O Eski Bayramlar” isimli özğün metinde

geçen “eskiden yer sofrasında yemek yenilmesi”, “fasıl sesi”, “Ramazan davulu”, “bayram ziyaretleri” bize özgü kültür özelliklerindedir. Yine bu ünite de “Kutlu Olsun” isimli metinde Hıdırellez anlatılmaktadır (s. 130). Hıdırellez Bayramı Türk dünyasında baharda kutlanan bir bayramdır. Hıdırellez günü, Hızır ve İlyas’ın yeryüzünde buluştukları gün olarak varsayılır. İslam coğrafyasında Hıdırellez özellikle Türkiye’de kutlandığı için Türk kültürüne ait bir ögedir. Bu ünite deki 6 kutlama metninden sadece ikisi Türk kültürünü tam anlamıyla yansıtmaktadır. Diğerleri Batı’ya ait veya onlardan bize geçen kutlamaları anlatmaktadır. “Anadolu’da Giyim” adlı metinde, Anadolu’da eski Türk giyim tarzının özelliklerini vurgulamaktadır ve metin bir erkek bir kadın resmiyle tamamlanmıştır (s. 45). Yöresel kıyafetler de kültür öğelerinden biridir. “Öğrenmenin Yaşı Yok” adlı metinde 80 yaşındaki Müzeyyen Çiftçi’nin öğrenme arzusu anlatılmaktadır (s. 58). Genel çerçevede bakıldığında metin bireysel ve farklı kültürlerde yaşayabilecek bir olay olsa da bizim toplum yapısını göstermesi açısından önemlidir. Hâlâ ileri yaşta kadınların halk eğitim merkezlerinde Türkiye’de okuma-yazma öğrendikleri bir gerçektir. “Altın Portakalın Genç Yüzleri” isimli metinde anlatılan Altın Portakal Film Festivali Türkiye’ye özgü bir festivalidir. Ancak beklenmedik şekilde ödül alan sanatçı Vildan Ataserver’in seçilmesi uygun olmamıştır. Daha fazla tanınan bir sanatçıdan bahsedilseydi sinema kültürümüzü daha iyi yansıtabilirdi. “Anadolu Ateşi” isimli metinde Türkiye’de ve dünyada ünlü olan dans topluluğu Anadolu Ateşi’nden bahsedilmektedir (s. 76). Bu konu iyi bir seçimdir. Bu dans topluluğu geleneksel Türk danslarını modernize ederek ama aslını muhafaza ederek büyük seyirci kitlelerine pek çok ülkede Türk halk oyunlarını tanıtmaktadır. “Okuyalım, İşaretleyelim” başlığı altında “Anadolu’nun Sırları” isimli metin Türklere ait olmasa da Türklerin bin yıldır yaşadığı coğrafya Anadolu’dan gelmiş geçmiş uygarlıkların mimarî eserlerini (Derinkuyu, Nemrut) anlatılmaktadır (s. 122). Bu tarihî eserler Türkiye ile bütünleşmiştir ve artık bizim kültür mirasımızdır. Yeni Hitit 3”, 9. ünite Yapı ve Yapım’da Assos şehri bugünkü adıyla Behramkale köyü anlatılmaktadır (Yeni Hitit 3, s. 110). Eskiden Antik bir şehir olan Assos’un doğal güzelliklerinden ve buradaki yapı yasağından bahsedilmektedir.

İstanbul

Türkiye’nin en kalabalık şehri... Burada pek çok kültür birlikte yaşıyor. İstanbul’da çeşitli dinlerin ibadet yerleri bir arada. Camiler, kiliseler, sinagoglar...

İstanbul’da iki büyük köprü var. Bunlar Boğaz köprüsü ve Fatih Sultan Mehmet Köprüsü. Bu iki köprü Asya ve Avrupa kıtasını

birbirine bağlıyor... İstanbul, tarihi yerleri ve farklı eğlence alternatifleriyle geçmişin zenginliğini bugünün renkli dünyasıyla birleştiriyor (Yeni Hitit 1, 3. Ünite, s. 24).

Metindeki son cümle yeni Türkçe öğrenen bir yabancı için zordur. Bu cümle başka türlü anlatılabilir: “İstanbul’da pek çok eski eser vardır.” “Hâlâ bazı eski gelenekler devam etmektedir.”, “İstanbul’da aynı zamanda modern ve renkli bir hayat vardır.” gibi.

Yabancılar İçin Rusça Öğretim Kitaplarında Kültür Unsurları

Ruşanın yabancı dil olarak öğretiminde Rusça kitaplarda Rus tarihî ve kültürüyle ilgili metinlerin yer alması yakın zamanda başlamamıştır. “Rusya’nın tarihi hakkında bilgi verme durumu, XVIII. yüzyılda başlamıştır. 1768 yılında Jean-Baptiste Jude Charpentier tarafından yayınlanan “Elemens de la langue russe/Rus Dilinin Elementleri” adlı eserinden itibaren sürmektedir. Bu eserde, Novgorod Prensi Aleksandr Nevskiy Dönemi’nden (1220-1263) başlayarak Çar I. Pavel (1754-1801) Dönemi’ne kadar tarihi olaylar ve şahıslar anlatılmıştır” (Miloslavskaya, 2011, s. 250). “Poyehali” Rusça kitabında Rus ve Hristiyan kültürü ayrıntılı anlatılırken başka kültürlerle birer kelimeyle yer verilmektedir. Kitaptaki fotoğraflar ise daha çok Rus insanına ve Rus kültürüne aittir. Elbette Titanik, Piramitler, Eyfel Kulesi, Monaliza gibi dünya miraslarının da fotoğrafları vardır ancak bunların ya resimlerine yer verilmiş ya da tek kısa bir cümleyle anlatılmışlardır. “Poyehali 1” kitabında neredeyse uzun metin yoktur. Rus kültürü ve Rusya bir iki cümleyle ya da çok kısa metinlerle anlatılmaktadır. Sıradan cümlelerde bile Rus tarihî şahsiyetlerine yer verilmektedir (Pyotr 1, Puşkin, İvan Petroviç Pavlov). Örneğin, Puşkin ve onun karısı birbirlerini seviyorlardı ve mutlu oldular (s. 192). Kitapta sık sık Moskova, Petersburg ve bu şehirlerin dışında Tula, Suzdal, Kaluga ve Pskov, Kiev, Yalta gibi farklı şehirlerden de bahsedilmektedir. Diyaloglarda ve diğer örneklerde Anton, İgor, İvan, Elena, Nataşa, Anna, Mariya, geleneksel Rus isimleri kullanılmıştır. Kitapta Moskova’nın en ünlü caddesi Arbat, Park Kültür ve Balşoy Tiyatrosu’na da yer verilmiştir.

“Poyehali 2.1” kitabında I. ünitenin adı “Otobiyoğrafi”dir. 1. alıştırmannın okuma bölümünde Viladimir Putin kendini anlatmaktadır ve kitapta Yekaterina II (s. 59), Ostar Bender (Ostar Bender İlya ilf – Yevgeniy Petrov’in On İki Sandalye romanının kahramanıdır) (s. 107), Fiyodr Uglov, Rasputin, İvan Grozny, gibi ünlü Ruslar; Mariya (Mariyinskiy) Tiyatrosu, Restoran Mama Roma, Viladimirskiy Sabor (63), Nevskiy (Peterburg) ve Moskova gibi kültür merkezlerinin yanında; Moldovya (s. 69), Karadeniz gibi tatil yerlerinden, “Rus

banyosu, soğuk duş, “Brilliantovaya Ruka” filmi, Rus hamamı, pel'men (yemek), blin (krep), şı (Yemek), blini (Yemek), haçapuri (yemek), borş (Yemek), şaşlık (Yemek) İvan Groznyı gibi Rus kültürünün önemli öğelerinden bahsedilmektedir. Ayrıca metinlerde tüm dünyada ünlü olan Charly Chaplin, Corc Buş, Pele, Ceyms Bond'dan ve vejetaryen ünlülerden (Buda, Sokrat, Platon, Leonardo do Vinci, Göte, Vagner, Şiller, Bayron, Linkoln, Tolstoy, Hitler) de bahsedilmektedir. “Rus Mutfağının Tarihinden” isimli metinde Rus blini, havyarı, vodkası ve borşundan bahsedilmektedir; “Yemekler” (Poyehali 1, blini, s. 173) isimli metinde blini (Krep), “Geleneksel Rus Yemeği Şı” de ise şı çorbasının tarifi verilmektedir (Poyehali 2. 1, s. 97).

“Yeni Hitit 1” kitabı “Dünyaca Ünlü” isimli 4. ünite de “eşleyelim işaretleylelim” bölümünde verilen resimlerle alttaki yemeklerin eşleştirilmesi istenmektedir. Üç resim stragonof, hünkârbeğendi, cordon bleu, tapas, sandviç olmak üzere beş yemek ve onların tarihçesi anlatılmaktadır (s. 44). Altıncı bölümde Meksika, Rus, Türk, İspanya mutfaklarının özellikleri verilmiştir (s. 45). Yine “Yeni Hitit 1” kitabında yaprak sarması yapımının her aşaması resimlerle gösterilmiştir (Yeni Hitit 1, s. 59). Baklava, lokma, kahve, sarma, kadayıf, karnıyarık, cacık, çoban salata, musakka gibi bazı yemeklere Yunanlılar ısrarla sahip kılsa da bu yemekler Akdeniz yemekleridir ve bizim kültürümüzün bir parçasıdır. Sarmayı Azeriler ve Ermeniler de yapmakla birlikte Türkiye’de daha farklı bir lezzete sahiptir. Sarmanın tarifinin kitapta verilmesi kültürümüzün tanıtımı açısından uygundur. “Poyehali 1” kitabındaki “St. Petersburg” (Poyehali 1 s. 75), “Petersburg’un İlginç Gerçekleri” (Poyehali 2. 2, s. 130) ve “St. Petersburg” (Poyehali 2. 1, s. 186) isimli üç metinde St. Petersburg çarpıcı özellikleriyle anlatılmaktadır. Kışlık Saray Ermitaj, Petergof Yazlık Saray ve sarayın bahçesindeki fiskiyeler, İsaakiyevskiy, Neva Nehri’nden Petropavlovskaya Kalesi, Spas na Krovi” gibi tarihî eserler resimlerle desteklenmiştir. Bu resimlerin altında isimler yazmamaktadır. Öğrencilerde merak uyandırmak için özellikle isimleri verilmemiştir. İlk metin “Poyehali 2. 1” kitabında (A2), ikinci metin ise “Poyehali 2. 2” (B1) kitabında yer almaktadır. İkinci metin birinci metne göre daha ağır cümleler içermektedir. Her iki metinde de sayısal verilerden faydalanılmıştır. “Poyehali 1” kitabında “Evde ıslık çalınırsa para olmaz, sokakta para bozduran kişinin parası olmaz, sokak ayakkabısıyla eve girilmez, mendil ve bıçak hediye edilmez, çiçek hediye ederken çift edilmez, 1, 3, 5... tek sayıları ile eşya ve çiçekler hediye edilir, vorkadan sonra bira içilmez, içerseniz başınız ağrır” gibi Rusya’da gelenek hâline gelmiş Rus inanışları ve âdetleri sıralanmıştır (Poyehali 1, s. 222).

“Doroga v Rossiyu 1” kitabında Rus Müzesi, Moskova Üniversitesi, St. Petersburg Üniversitesi, Bolşoy Tiyatrosu, Arbat Sokağı, Tret’yavskiy Galerisi, Kremlin, Puşkin Müzesi, Moskova Sirkisi, Satira Tiyatrosu, gibi yerler tanıtılmıştır ve Oleg Menşikov, Anna Kurnikova, Nikolay Baskov, Nikita Mihalkov, Alla Pugaçyova, Puşkin gibi ünlü kişilere Moskova, Tula, Kaluga, Peterburg, Suzdal, Pskov şehirleri ve Zenit Fotoğraf makinesi, şah mat oyunu (Satranç) ve eskiden ve şimdi ünlü olan Rusya’nın her yerinde dükkânları olan Dom Knigi / Kitabevine (1904 yılında Petersburg’da Nevskiy Caddesi’nde Amerikanlar tarafından yapılan dev Singer mağazası ihtilalden sonra kapanmıştır ve bu dükkânda 1919 yılında Rus devleti bir ilk devlet kitabevi olan “Dom Knigi”yi açmıştır) yer verilmiştir. “Doroga v Rossiyu 2” kitabında Rusların ünlü şahsiyetlerine yer verilmiştir: Sergey Bodrov (Yönetmen), Aleksandr Lavrent’yeviç Vitberg (Mimar), Konstantin Andreyeviç (Mimar), Larisa Tıçinina (Yazar), Pyotr Perviy (İmparator), Minin (Kahraman), Pojarskiy (Prens), Yuriy Nagibin (Yazar), Turgenyev (Yazar), V. M. Vasnetsov (Ressam), Boris Akunin (Yazar), Tolstoy (Yazar), Puşkin (Şair-yazar), Lomonosov (Bilim adamı), Garri Kasparov (Satranç şampiyonu), Nikita Mihalkov (Yönetmen), Filipp Kirkorov (Artist), Aleksandr Popov (Sporcu), Jores Alfyerov (Fizikçi), Vyacheslav Zaytsev (Model) Boris Pasternak (Yazar), Aleksandr Luyubimov (Rejisör), Nikolay Gumilyov (Şair-yazar), Anna Ahmetova (Şair). Rusya’da herkeşe bilinen yer isimleri de metinlerde ve alıştırmalarda belirtilmiştir: Moskova Metrosu, Park Kültür İstasyonu, Sokolniki, Park Pobedi, Oktyabr, Kropotkin Metro İstasyonları, Puşkin Görsel Sanatlar Müzesi, Gogol Bulvarı, Lenin Kütüphanesi, Aleksandr Bahçesi (Aleksadrskiy Sad), Vorobyev Tepesi (MGU’nun bulunduğu tepe), GUM (Kapalı çarşı), Rus Tarih Müzesi, Kızıl Meydan, Vasiliy Vlajennov Katedrali, Pokrovskov Soboru, St. Petersburg Üniversitesi, Moskova Üniversitesi, Moskova Oteli, Bolşoy Tiyatro, Mahiy Tiyatro, Yabancı Edebiyatlar Kütüphanesi, Kreml. Çiştıye Prudu (Cadde), Arbat (Cadde), Baykal (Göl), Soçi, Yalta, Karadeniz, İrkutsk, Yaroslav, Moskova, St. Petersburg. “Doroga v Rossiyu 3” kitabı 7. üniteden başlamaktadır ve kitap iki derstir (Ünite). Dersler temalara göre ayrılmıştır. Yedinci ünitenin ismi Rusya’dır, okuma metinlerin isimleri ünitenin başında verilmiştir. Okuma metinleri şöyledir: Rusya, Ural, Tabiat Harikası, Eşiyile Kavga Etti (Çehov’un eseri), P. P. Bajov (Biyografi), Taş Çiçek (Bajov’un hikâyesi) işlenmiştir. Okuma metinleri: Rusya’yla İlgili Genel Veriler, Rusya Devlet Sistemi, Mariya Yeliseyeva (Ressam), Rusya Tarihinden, Rusya Nüfusu-Diller, Rusya Tabiatı, Faydalı Madenler, Ural, Nehirler-Göller-Denizler, Tabiat Harikası Baykal, Rusya’nın İklimi, Eşiyile Kavga Etti (Çehov), Pavel Petroviç Bajov, Taş Çiçek, Gezi Programı.

“Doroga v Rossiyu” kitaplarında Rus kültürünün belirleyici öğelerinden olan tiyatro, sergi, sirk, kütüphane, kitap, dans, müzik, metro, tren, mektup sürekli tekrarlanan kelimelerdir. Kitaplarda Rusların en çok yaptıkları eylemler ise kitap okumak, kayak yapmak, televizyon seyretmek, müzik aleti çalmak, parkta gezmek, müzeye, tiyatroya, baleye gitmek ve yazın dinlenmektir. Bu fiiller çok fazla tekrar edilmektedir. Bu kitap kültür açısından iyi olsa da Rusça öğretimi için yeterli değildir. Kitapta diğer Rusça öğretim kitaplarından farklı olarak Çin ülkesine, Çinlilere ve Çin kültürüne yer verilmiştir. Bunun sebebi de kitabın hedef kitlesinin Çinliler olmasıdır. “2008-2009 öğretim yılında Rusya Üniversitelerinde eğitim alan Çinli sayısı 17300’dür. 2011 yılında ise 16.600’dür. Rus Üniversitelerinde Rusya’ya en çok öğrenci Çin’den gelmektedir. Çinli öğrencilerin sayısı 2015 yılında 18 269’a yükselmiştir (TSSPM, 2015). “Van Lin Anlatıyor” isimli metinde Çinli bir öğrenci Moskova’ya anlatmaktadır (Doroga v Rossiyu, s. 303). “St. Petersburg” isimli metinde St. Petersburg’a sorularla dikkat çekilmektedir. (Doroga v Rossiyu, 15. Ders, s. 306). En son cümleyle esas vurgulanmak istenen söylenmiştir: “Petersburg Rusya’nın kültürü ve tarihi”. Moskova ve Petersburg dünyanın en güzel ve kalabalık ilk on şehriden ikisidir.

“Okno v Rossiyu I” (B2-C1) Rusça kitabındaki bütün konular Rusya’yla alakalıdır. Örneğin; bu kitaptaki ilk metin, Rusya’daki bir ailenin ekonomik durumunu anlatan “Rusya’da Yaşamak Kim İçin İyi?” isimli uzun diyalogdur. Sonraki ünitelerdeki metinler de Rusya ile alakalıdır: “Rusya Tüketici Hakları Kanunu”, “Fakirlik Geriliyor, Fakat Orta Sınıf Eskisi Gibi Kıtıkta”, “Devlet Meclisi 2008 Bütçesini Düzeltti” ve “Asgari Ücreti Artırdı”, “Ruslar Ülkenin En Önemli Probleminin Ne olduğunu düşünüyorlar?”. “Okno v Rossiyu 2” kitabında Rusya’da iş, öğrenim, Rus gençlerinin bakış açıları, Rusya’da yükseköğrenim, gençlerin müzik zevkleri, Rusya’da dinler, Sovyetler Dönemi’nde dinsizlik, Rusya’da doğum oranları, Rus edebiyatından yazarların hayatları ve onların eserlerinden örnekler verilmiştir. “Okno v Rossiyu” I. ünite: Rusya’da Yaşamak Kim İçin İyi? “Konuşma” bölümünde birinci alıştırma diyalog şeklinde bir metin vardır. Aynı zamanda bu metin, bir dinleme metnidir. Metnin konusu şöyledir: Fransız Filipp ve Rus Roman aynı üniversitede okumaktadırlar, Rus Roman’ın annesi ve babası kavga etmektedir, bu yüzden canı sıkılmaktadır. Filipp neden sıkıntılı olduğunu sorar, Roman, babasının işsiz olduğu söyler. Bu duruma Filipp şaşırır: “Ben sizin maddî durumu iyi insanlar olduğunuzu düşünmüştüm, beni yemeğe davet ettiğinizde öyle mükemmel bir masa hazırlamıştınız ki ben Rusları anlamıyorum”, der. Burada Roman Rus insanının zengin gönüllü olduğunu, misafiri sevdiğini, annesinin açlığını göstermek

istediğini ve Rus kültüründe misafirin çarlar gibi karşılandığını ve sonrasında Sovyet Rusya yıkıldıktan sonra nasıl zengin insanlar çıktığını ve nasıl babasının işsiz kaldığını anlatmaktadır. Rusya'nın bugünkü sosyal durumuyla ilgili bir gerçek, metinde anlatılmaktadır. Okuma metninde slenklere (argo), atasözlerine, deyimlere ve yapılarla bolca yer verilmiştir:

“İstanbul” isimli metin “Yeni Hitit 1” kitabında 3. ünite de A1 seviyesinde bir metindir. “St. Petersburg” A2 seviyesinde ve 13. ünite de yer almaktadır. İstanbul metninde yer alan “Bu iki köprü Asya ve Avrupa kıtasını birbirine bağlıyor. İstanbul, tarihî yerleri ve farklı eğlence alternatifleriyle geçmişin zenginliğini bugünün renkli dünyasıyla birleştiriyor.” cümlelerini A1 seviyesindeki bir öğrenci anlayamaz. İçerik olarak incelediğimizde her iki metin de öğrenci seviyesine uygundur. Petersburg hakkında verilen bilgiler daha anlamlıdır. Şehrin en önemli özellikleri verilmiştir. Oysa İstanbul herhangi bir büyük şehir gibi anlatılmıştır. Tarihi eserlerin adı verile de Türkiye’yi görmeyen biri için bu isimler kalıcı olmayacaktır. Her iki metin de resimlerle tamamlanmıştır. İstanbul resimlerinde tarihî eserlerin adı yazarken St. Petersburg resimlerinin altında nerenin resmi oldukları yazmamaktadır. Ayrıca St. Petersburg’la ilgili bilgilerde merak unsuru vardır. Acaba niçin hayvanat bahçesinde fil yoktur? Köprüler nasıl kalkıyorlar? Geceler neden beyaz? İstanbul anlatılırken Sultan Ahmet Camisi’nin diğer adından ya da Galata Kulesi’nden ilk uçuşu gerçekleştiren Gazanfer Çelebi’den bahsedilebilir ve öğrencide merak uyandırılabilir.

“Gazi Yabancılar İçin Türkçe II” (A2) kitabında bir öğrenci memleketi Safranbolu hakkında 12 cümlelik sunum yapmaktadır. A2 seviyesine uygun bir metindir. Metnin başlığı yoktur (s. 99). “Yedigöller” isimli metinde de Yedigöller Milli Parkı anlatılmaktadır. “Yeni Hitit I” de Kapadokya (s. 100), Balıkesir Kuş Cenneti (s. 101) bir coğrafya metni gibi anlatılmıştır. Rus şehirlerinden bahsederken “eski bir Rus şehri” diye sık sık vurgulanırken Kapadokya ve Balıkesir anlatılırken pek çok uygarlığın gelip geçtiği bir yer olarak bahsedilmektedir. Yine “Yeni Hitit 1”de “Stressiz Bir Tatil” başlıklı metinde İspanya anlatılmıştır (Yeni Hitit 1, s. 148). İspanya yerine Antalya ya da başka bir tatil beldesi anlatılabilir.

Altıncı ders 12. ödevde, yer alan “Rus Banyosu” (Doroga v Rossiya 2, s. 65) isimli metinde geleneksel Rus banyosundan bahsedilmektedir. Bu metin, Rus kültürünü yansıtmaya açıktır. Rusya’ya ve Rus kültürüne ait pek çok unsura yer verilmiştir. Rus hamamı, kvas, votka, Vladimir Putin, Rasputin, Ekim Devrimi,

Peterburg, Pyotr Perviy, süpürge (Hamamda kullanılan süpürge şeklindeki otlarla yavaş yavaş vücuda vuruyorlar, bir nevi masaj yapıyor.) Aynı zamanda Roma, Türk ve Fin hamamlarından da bahsedilerek daha dikkat çekici hâle getirilmiştir. Hem bilgi verici hem de ilgi çekici bir metindir. Metinde kültürler arası karşılaştırma da yapılmıştır. Türkçe öğretim kitaplarında ise dünyadaki dört hamamdan biri olan Türk hamamına yer verilmemiştir. “Poychali” kitabında az metin olsa da metinlerin kompozisyonu, paragrafların birbiriyle bağlantısı mantıklı bir şekilde oluşturulmuştur. Yazar birinci paragrafta kendi sakalından, ikinci paragrafta Rusya’daki sakal yasakları ve sakal vergisi, 3. paragrafta tüm Amerika ve İngiltere’deki sakal yasaklarından bahsederken Afganistan’da tam tersine bir durum olduğunu, 4. ve 5. paragrafta Sovyet Rusya’da ve yazarın üniversite yıllarında sakala bakış acısının olumsuz olduğunu, 6. paragrafta sakalın etimolojisini, 7. paragrafta dünyadaki sakallı ve bıyıklı ünlü kişileri, 7. paragrafta dünyadaki tıraşlı ünlüleri, 8. paragrafta sakal ve bıyığın varoluşunun sebebinin bilinmediğini, 9. paragrafta Almanya’da yapılan bıyık ve sakal şampiyonası ve Allah’ın sakalı öylesine yaratmış olamayacağı anlatılmaktadır. Bu metinde Rus kültürü ile diğer kültürler arasında bir bağlantı kurulmuş ve daha dikkat çekici hâle getirilmiştir. Metin iki sayfaya yakındır. “Sakal” isimli okuma metninden sonra metinle ilgili 9 soru sorulmuştur. Sonra” İlginç Bir Gerçek” başlığı altında: “En uzun sakal, “Hans Lengseta” isimli bir Amerikan’ındır. O, seksen bir yaşındayken sakalının uzunluğu 5 metre 33 cm idi.” bilgisi verilmiştir. Sonrasında iki kısa fıkra anlatılmıştır.

“Rusya’da Gençler Ne Dinliyorlar?” (Okno v Rossiyu, 6. Ünite, 43. Alistırma, s. 91) okuma metninde diğer okuma metninde olduğu gibi ilk defa duyulan kelimeler metnin sağ tarafında verilmiştir. Kelimelerin böyle verilmesi öğrencinin kelimeyi kolayca bulmasına yardım etmektedir. Bu metinden sonra gelen 44. ve 45. alıştırma “İyi mi anladık, kontrol edelim.” başlığı altında metinle ilgili sorular verilmiştir. Bu bölümde 8 ve 15 soru olmak üzere toplam 23 soru bulunmaktadır. Metinle ilgili yeterince alıştırma vardır. Bu alışırmalar anlamaya, konuşmaya ve yazmaya ve dil bilgisini kavratmaya yönelik alışırmalardır. Metin başarıyla işlenmiştir. “Yüksek Sesli Müzik, İçki Tüketimi Miktarını Etkiliyor” isimli metinde Rusya’nın en önemli toplumsal meselelerinden birini anlatılmaktadır (Okno v Rossiyu, 6. Ünite, s:121). Modern Rus Toplumunda Din (Okno v Rossiyu, 7. ünite, 30. alıştırma, s. 127-128). Bu metnin seçilmesinin sebebi günümüzde Rusya’daki dinî hayatı anlatıyor olmasındandır. 1999’da yazılmış olan metin, makale türünde bilgilendirici bir metindir. Metinde dikkat çekilmek istenen ve yeni öğrenilecek olan kelimeler metnin yan tarafında verilmiştir. Rusça

öğrenen öğrenci dilini öğrendiği insanların dini hayatı hakkında bilgi sahibi olacaktır.

Yeni Hitit 2, “Bu Yıl Moda Ne?” başlıklı 4. Üniteye yer alan “Anadolu’da Giyim” isimli metin kültürümüzü yansıtan sayılı metinlerden biridir. Metinde geleneksel kadın erkek giysisi tanıtılmaktadır: “Anadolu’da giyim önemli bir parçası da başlıklar ya da örtülerdir. Erkekler başlarına genellikle kasket takarlar. Kasket güneşe karşı koruyucu olması nedeniyle oldukça kullanışlıdır. Kadınlar ise ince kumaştan yemeni adında bir başörtüsü kullanırlar. Bu örtü renk renk, desen desendir ve kadınlar onun çevresini el işi bir örgü türüyle yani oya ile süslerler” (s. 45). Dil açısından metin değerlendirildiğinde küçük bir paragrafta iki cümlede hata göze çarpmaktadır. “Anadolu’da giyim önemli bir parçası da başlıklar ya da örtülerdir.” Bu cümlede “başlıklar ve örtülerdir” denilmeliydi çünkü başlığın yerini örtü almıyor. Kadınlar başlıkla birlikte örtü de takıyorlar. Eğer erkek giyimi olarak başlık, kadın giyimi olarak da örtü düşünülüyorsa yine “başlıklar ve örtüler” denilmelidir. İkinci cümlede ise “Kadınlar onun çevresini el işi bir örgü türüyle yani oya ile süslerler.” El işi örgü türü yerine “Kadınlar kendi elleriyle örtünün kenarına oya örüyorlar” veya “Örtünün kenarına oya yapıyorlar” denilse öğrencinin cümleyi kavraması daha kolay olur. Oya elle yapılır makineyle yapılmaz (Oyanın kelime anlamı: Genellikle ipek ibrişim kullanarak iğne, mekik, tığ veya firkete ile yapılan ince dantel). “Yeni Hitit 1, 2, 3” kitaplarında çok fazla metin vardır. Bu metinlerde modern bir insanda olması gereken evrensel değerler işlenmiştir. 12 üniteye moda, sağlık, estetik-sanat, eğitim, spor, tabiat, kişisel psikoloji, insanların ruhsal sorunları, mitoloji, hayal, sinema, küresel ısınma, bilim ve buluşlar gibi konularda en az 4-5 metin örnek olarak verilmiştir. Bu kadar metnin arasında sadece birkaç tanesi Türk kültürünü ve Türkiye’yi anlatmaktadır. Örneğin, Anadolu’da Giyim (s. 45), Anadolu Ateşi (s. 57), Altın Portakal’ın Genç Yüzleri (s. 110), Bugün Bayram, O Eski Bayramlar (s. 128) gibi. 9. ünite “Sinema” da iki dünya klasığı filme (Rüzgâr Gibi Geçti, Casablanca) yer verilirken Yeşilçam klasığı bir filme yer verilmemiştir. “Yeni Hitit 3” Türkçe kitabında “Rossiyu v Okno” kitabında bulunan metinlerden farklı konulu daha fazla metinler vardır. Bu metinler aşk, ihanet, yaşlanmak, fobi, lüks, para, zenginlik, tutku, mutluluk, komedi, fobiler, okumanın önemi, şiir, zekâ, uzay, müzik, edebiyat gibi farklı konuları ele alan pek çok okuma metnini içermektedir. Aşağıda bu metinlerin bazılarının ismi verilmiştir: Nobel Edebiyat Ödülü (Okuma metni, s. 9), Şimdiki Çocuklar Harika (Okuma metni, s. 10), Beyaz Gemi (Okuma metni, s. 14), Japonya’nın Şiir Geleneği: Haikü (Okuma metni, s. 16), Aşk mı İhanet mi? (Okuma metni, s. 22), Büyütmek mi? Yaşlanmak mı? (Okuma metni, s. 26), İhtiyar Delikanlı (Okuma

metni, s. 28), Aşk mı Tutku mu? (Okuma metni, s. 34), Oryantal Dansı, s. 48), İskoçya Denince Akla (Okuma metni, s. 52), Dostlar Beni Hatırlasın (Dinleme metni, s. 11), Müzik Sadece Ruhun Gıdası Değil (Dinleme metni, s. 94), Kozmos (Dinleme metni, 14).

“Okno v Rossiyu” kitabının metinleriyle “Yeni Hitit 3” kitabında yer alan metinler karşılaştırıldığında “Okno v Rossiyu” Rusça kitabının tamamen Rusya’yı ve Rus toplumunu konu aldığı görülmektedir. “Okno v Rossiyu” kitabında daha az metin vardır ancak bu metinler çok uzundur ve seviyeye uygundur. Metinler “Yeni Hitit” kitaplarındaki metinlerle konu bakımından karşılaştırıldığında her iki kitaptaki metinlerin bilgilendirici, açıklayıcı türde metinler olduğu, ünitelerin temalarına göre metinlerin başarıyla seçildiği, metinlerin başlıklarının metinlerin içeriğine uygun olduğu anlaşılmaktadır. Ancak “Okno v Rossiyu” konularının tamamı Rusya’yı yansıtırken “Yeni Hitit 3” kitabında sadece birkaç metnin Türkiye’yle ilgilidir: “Eski Türk Evleri Mimarisi”, “Türkiye’nin En Güzel On Heykeli”, “Assos”. Bu metinler Türk mimarisini ve ülkemizdeki tarihî eserlerden bahsetmektedir. Diğer metinler ise evrensel metinlerdir. Metinlerde deyimler kullanılmış ve bu deyimler koyu renkle gösterilmiştir. “Yeni Hitit” kitabındaki metinler ustalıkla seçilmiş metinlerdir. Ancak kültür öğelerine yer verilmemiştir. “Doroga v Rossiyu 2” kitabındaki hikâyeler, insanda merak uyandıran, insanı sürükleyen ve beklenmedik bir sonla biten, tesadüflere yer veren hikâyelerdir: Denizci ve Kız (s. 137), Otobüsteki Kadın (s. 140), Resimdeki Kız (s. 146) bu hikâyeler isimlidir (s. 137) ve bir soruyla başlamaktadır (bu hikâyelere konuya göre isim verilmiştir).

Rusça ve Türkçe kitaplarda sinemayla ilgili bir bölüm vardır. Bu bölümlerde sinema afişlerine yer verilmiştir. “Yeni Hitit 2” kitabında “Casablanca” ve “Rüzgâr Gibi Geçti” filmlerinin afişlerine; “Gazi Yabancılar İçin Türkçe” kitabında ise Fetih 1453, Eyvah Eyvah, Kabadayı, Konak, Selvi Boylum Al Yazmalım, Harry Putter filmlerinin afişleri verilmiştir. Rusça Kitaplarda ise “Briliantovaya Ruka” (Poyehali 2. 1, s. 59), Sobaç’ye Serdtse, Titanic (Poyehali 2. 2, s. 11) filmlerinin afişleri vardır. “Poyehali” kitabı iki filmi Rus klasik filmlerinden seçmiştir. Küçük Balerin” şiiri ünlü şair N. Gruşka tarafından yazılmış olup ünlü bestekâr ve müzisyen Aleksandr Vernitskiy tarafından bestelenmiştir. Bu şiir aslında tek bir balerinin gerçek hikâyesini konu almamaktadır.

“Okno v Rossiyu” kitabında “Küçük Balerin” şiiri ahenkli ve ezberlenmesi kolay bir şiirdir. Şiirin cümleleri kısadır. Şiir sadece C1 seviyesinde değil, B1 ve B2 seviyelerinde de zevkle okunabilir bir

şiiirdir (Okno v Rossiyu, 8.ünite, s. 225). “Küçük Balerin” şiiiri ünlü şair N. Gruşka tarafından yazılmış olup ünlü bestekâr ve müzisyen Aleksadr Vernitskiy Bu XIX. yüzyılda Rus balesi popülerdi, bu popülarite Sovyet Dönemi’nde de devam etmiştir. Bu şiiir bütün güzel ve genç Sovyet balerinleri için yazılmıştır. Genellikle fakir ailelerden gelen genç güzellikleri, sahneler huzursuz kılmıştır. Huzursuzluk aslında sadece balerinler için değil, tiyatrocular ya da şarkıcılar için de geçerlidir. Sahnelere çıkan genç kızlar fakir ailelerden geliyordu ve onların seyircileri zengin aristokratlardı. Güzel dansçılar ve şarkıcılar aristokratların cariyeleri oluyorlardı. Bunların içinden Ekaterina Gavrilovna, Matilda Nikolaevna Madayeva, Anna Ivanovna Prihunova gibi şanslıları da çıkıyor, soylularla evlilik yapıyorlardı. Bayan şair duyduğu veya şahit olduğu bu hikâyelerden yola çıkarak bu toplumsal gerçeği şiiirine aktarmıştır. Şiiir lirik bir şiiirdir. Okuyucu şiiiri okurken gözünde gerçek bir hayat sahnesini canlandırmaktadır. Fakir kız sahnede bale yapmaktadır. Kral ona çiçekler göndermekte ama o kraliçenin tehdit dolu bakışları altında ezilmektedir. Tek düşüncesi bu da değildir. Fakir hayatı ve hasta annesi de onu mutsuz etmektedir. Balerinler sahnede konuşmazlar, dans ederler ama o gerçek hayatında da dilsiz ve mazlumdur. Yabancı dil öğretiminde hikâye gibi şiiirlerin seçilmesi okuyucuya fayda sağlamaktadır.

“Yeni Hitit 3”, ikinci üniteye yer alan “Gençlik Böyledir İşte” şiiiri, ünlü şairlerimizden Cahit Sıtkı Tarancı’nın şiiiridir. Şiiir yabancılarla Türkçe öğretilimi için seçilebilecek özellikle anlaşılması, okunması kolay bir şiiirdir. Şiiirde ünitenin konusuna uygun olarak yaşlanmak ve gençlik yıllarının yavaş yavaş sona ermesi konu edilmektedir. Şair şiiirde kendini sorgulamaktadır. O yaşına kadar neler yaptığını, gençliğini neyle harcadığını, ömrün yarısına geldiğini ve gençlik döneminin bittiğini söylemektedir. Boşa geçen ve değeri bilinmeyen günler özlemlerle anılmaktadır. Harcanmış anılar şairi kedere boğmaktadır. Akıp giden günlerin ve gençliğin artık birer hatıra olarak kaldığını belirtmektedir. Şiiirde Cahit Sıtkı bu duyguları yalın, açık bir üslupla işlemiştir. Şiiirde anlaşılması güç bir deyim ya da ifade bulunmamaktadır. Bu şiiirin konusu evrenseldir. Yaşlanmak ve gençlik tüm dünya insanların problemidir, sadece Türk kültürüne ait değildir (Yeni Hitit 3, s. 18).

SONUÇ

“Gazi Yabancılar İçin Türkçe” ve “Yeni Hitit” kitapları zengin Türk kültürünü tam olarak yansıtmamaktadır. Metinlerde Türk kültürüne yer verilirken çarpıcı unsurlara dikkat edilmemesi ve Türk kültür öğelerini içine alan ve geleneklerini anlatan metinlerin az olması yabancı öğrencilerin bu kültürü tam olarak tanıyamamasına

sebebiyet vermektedir. “Yeni Hitit 2, 3” Türkçe kitaplarında ve “Okno v Rossiyu 1, 2” kitaplarında seviyeye ve metne uygun olarak deyimler atasözleri kullanılmıştır. “Gazi Yabancılar İçin Türkçe 5” kitabında da atasözleri ve deyimler vardır ama bunlar metinlerin içinde kavratılmamıştır. Alıştırmalarda sıralanmıştır. Yeni Hitit “3 kitabı deyimlere yer verilmiştir. Ancak bu deyimler metinlerde geçmemektedir. Özellikle “Yeni Hitit 3” ders kitabının son metinlerinde ünite ve konuyla bağlantılı atasözleri ve açıklamaları verilseydi hem seviyeye uygun bir çalışma yapılmış hem de Türkçe anlama ve anlatma atasözleriyle güçlendirilmiş olurdu. Türk insanının düşüncelerini yansıtmaktadır. Kitapta yer alan metinleri okuyan yabancı öğrenciler Türk insanının özelliklerini bu metinlerde bulamamaktadırlar. Metinlerde evrensel konular yer vermesi açısından ilk sırada “Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe” kitabı gelmektedir. Özellikle de “Yeni Hitit 3” kitabında evrensel konulara daha çok yer verilmiştir. Örneğin, Japonya’nın şair geleneğinden, İskoçya’dan, Laurel ve Hardy, Garfield, caz sanatçıları, Roma’daki Trevi Çeşmesi gibi yabancı kültürlerle ilgili öğeler ve oryantal dans gibi konulardan bahsedilmiştir. Oysa “Okno v Rossiyu” Rusça kitabında evrensel konulardan veya başka kültürlerden bahseden tek bir okuma metni bulunmamaktadır. Türk kültürüne ait sayısız öğeden çok azından bahsedilmiştir ve bahsedildiğinde çarpıcı özellikleri ortaya konmamıştır. Örneğin Türk hamamı, Hereke, Bünyan ve Lâdik el dokuma halılardan bahseden bir okuma metnine yer verilebilirdi. “Yeni Hitit” ve “Gazi Yabancılar İçin Türkçe” kitaplarında Türkler çok misafirperver insanlar oldukları halde Türk misafirperverliğine dair ya da Türk insanının güzel herhangi bir özelliğine yer verilmemiştir. Türkçe öğretim kitaplarında bazı konulara hiç değinilmemiş. Örneğin; ölüm konusu, ölen bir kişinin arkasından insanların üzüntülerini nasıl dile getirdikleri ile ilgili tek bir cümle yoktur. Poyehali”, “Doroga v Rossiyu” ve “Okno v Rossiyu” kitaplarındaki metinler Rusçanın yabancı dil olarak öğretimi bağlamında karşılıklı iletişimi teşvik eden, dilin kullanımına yönelik fırsatlar yaratan, özgün, ilgi çekici metinlerdir. “Poyehali” kitaplarında metinler modern profesyonel Rusça öğretimi insan-halk-kültür doğrultusunda kitaplarda işlenmiştir. Rusça öğretimi kitaplarında Rus zihniyeti, Rus karakteri, bilmece gibi Rus ruhu, Rusçayı sevmeye becerisi başarıyla işlenmiştir.

ÖNERİLER

Öğrencilerin bir dili iyi öğrenmesi ve o millete sevgi beslemesi için öncelikle öğrendiği dilin kültürünü bilmesi gerekir. Bunun için de dil öğretiminde materyallerle o dilin kültürünü de öğrencilere aktarmak gerekir. Türkçe öğretim kitaplarında kültürün yansıtılmasına

daha fazla ehemmiyet verilebilir. Dil öğretim kitaplarındaki metinler hem hedef dilin millî kültür öğelerini hem de evrensel kültür öğelerini içinde barındırmalıdır. Kültürler arası etkileşim için okuma metinlerinde millî kültüre ve diğer kültürlere ait özelliklerin karşılaştırmalı olarak verilmesi gerekir. Ancak öncelikle dilin kültürüne ait en önemli öğelerin belirlenmesi ve öğrenciye sunulması gerekir. Öğrenci yeni kültürü tanıırken kendi kültürüyle karşılaştırmalar yapar; farklılıkları ve benzerlikleri keşfeder. Her kültüre ait, başka milletlerde olmayan âdetler, alışkanlıklar, davranış tarzları ve yemekler vardır. Bunların hepsi dile yansıtılmalıdır.

Yabancı dili öğrenen kişi farklı kültürleri kavrar ve yabancı insanlar ve kültürlere karşı önyargısız ve hoşgörülü olmayı öğrenir. Kendi kültürüne de bir yabancıya gözüyle bakmayı öğrenir. Bunun içindir ki hedef kültürle ilgili metinlerin dil öğretiminin temel aracı olduğu unutulmamalıdır. Yabancılar hedef dili öğretirken bu durum göz önüne alınmalı ve metinler öğrencinin kültürünü ya da başka kültürleri küçümseyecek içerikte olmamalıdır. Kültür aktarımının sağlıklı olması için özgün metinlerin seçilmelidir. Öğrenilen dilin kültür öğelerini içeren ya da ek olarak birkaç kültürün öğelerini barındıran metinler de olabilir.

KAYNAKÇA

- Bizans, <http://bukvasha.ru/referat/17434>. Erişim Tarihi: 09.12.2015.
- Bulgakov, M. P. (1889). *İstoriya Russkoy Tserkove Makareya I* (2. bs.). Sankt Peterburg: R. Golik Matbaası.
- Dmitriyeva, E. N. (2004). *Yazıçeskiy Motiv v Sisteme Russkoy Narodnoy Kul'turu XIX. Veka (Na Premere Zagovorov)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Moskova Kültür Merkezi. Moskva/Rusya.
- Dualı, Ş. M. (2013). Paganizmden Hıristiyanlığa Rusların din değiştirme nedenleri. *G. O. Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(1), 68-69.
- Gürkaynak, M. (2004). *Avrupa'da savunma ve güvenlik* (1. bs.). Ankara: Asil Yayınları.
- Kafesoğlu, İ. (1993). *Türk millî kültürü* (9. bs.). İstanbul: Boğaziçi Yayınevi.
- Kaplan, M. (2010). *Dil ve kültür* (26. bs.). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Karamzin, N. M. (1994). *İstoriya Gosudarstva Rossiyskogo* (2. bs.). Rostov: Feniks.

- Kiril ve Metodiy, <https://www.sedmitza.ru/lib/text/441064>. Erişim Tarihi: 20.10.2014.
- Kitapçı, Z. (1988). *Türkistan'da İslâmiyet ve Türkler* (1. bs.). Konya: Nur Basımevi.
- Kramsch, C. (2013). Culture in foreign language teaching. *Iranian Journal of Language Teaching Research*, a University of California, 1(1), 57-78, Berkeley, California/Amerika. Erişim tarihi: 01.12.2014.
- Kurat, N. A. (1987). *Rusya tarihi, başlangıçtan 1917'ye kadar* (2. bs.). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Kurt, C., Aygün, E. N., Leblebici, E. ve Altınkaynak Coşkun, Ö. (2009). *Yeni Hitit yabancılar için Türkçe 1*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Kurt, C., Aygün, E. N., Leblebici, E. ve Altınkaynak Coşkun, Ö. (2009). *Yeni Hitit yabancılar için Türkçe 2*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Kurt, C., Aygün, E. N., Leblebici, E. ve Altınkaynak Coşkun, Ö. (2009). *Yeni Hitit yabancılar için Türkçe 3*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Kurt, M. ve Temur, N. (Ed.) (2014). *Yabancılar için Türkçe A1*. (4. bs.). Ankara: Kalkan Matbaası.
- Kurt, M. ve Temur, N. (Ed.) (2014). *Yabancılar için Türkçe A2*. (4. bs.). Ankara: Kalkan Matbaası.
- Kurt, M. ve Temur, N. (Ed.) (2014). *Yabancılar için Türkçe B1*. (4. bs.). Ankara: Gazi Üniversitesi, Kalkan Matbaası.
- Kurt, M. ve Temur, N. (Ed.) (2014). *Yabancılar için Türkçe B2*. (4. bs.). Ankara: Gazi Üniversitesi, Kalkan Matbaası.
- Kurt, M. ve Temur, N. (Ed.) (2014). *Yabancılar için Türkçe C1*. (4. bs.). Ankara: Gazi Üniversitesi, Kalkan Matbaası.
- Kurt, M. ve Temur, N. (Ed.) (2014). *Yabancılar için Türkçe C2*. (4. bs.). Ankara: Gazi Üniversitesi, Kalkan Matbaası.
- Levend, A.S. (1960). *Türk dilinde gelişme ve sadeleşme evreleri* (1. bs.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Miloslavskaya, S.K. (2011). *Russkiy Kak İnostrannyi v İstorii Stanovleniya Yevropeyskogo Obraza Rossiyi*. Flinta-Nauka, Moskva.

- Osovskiy, O. E. (1997). Oçerki İstoriyi Obrazovaniya i Pedagogičeskoj Mıslı Rossiyskogo Za-Rubejya (20–50-e rr. XX v.). *Materialı Vtoroy Vserossiyskoj Nauçnoy Konferentsiyı*, Saransk, Rusya.
- Ozil, Ş. (1991). *Dil ve kültür çağdaş kültürümüz, olgular, sorunlar* (1. bs.). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Peterson, E. and B. Coltrane (2003). Culture in second language teaching. *Center for Applied Linguistics*, http://www.cal.org/resources/Digest/digest_pdfs/0309peterson.pdf f> Erişim Tarihi: 06.07.2016.
- Riasanovskiy, V.N. (1993). *A history of Russia* (5. bs.). New York: Oxford University Press.
- Rus Devleti, Rusya Dış İşleri Bakanlığı Arşivi http://www.idd.mid.ru/letopis_dip_sluzhby_03.html, Erişim Tarihi: 05.09. 2014.
- Ruslar, Rus Tarihi, prinyatiye hristiansva na rusi, russkiy vzglad Ministervo obrazvoniy RF, İstoriya Rossiyi, Yakutsk Glava 1. Knyaz' Vladimir- kak krestitel' Rusi, <https://www.docsity.com/ru/prinyatie-hristianstva-na-rusi-russkiy-vzglyad/1340740/>. Erişim Tarihi: 01.04. 2014.
- Skorohodov, L. Y. i Horohodina, O. V. (2012). *Okno v Rossiyu I-II*. Sankt Peterburg: Zlatoust.
- Tapan, N. (1995). *Yabancı dil olarak Almanca öğretiminde yeni bir yöneliş kültürlerarası bildirişim*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Tseng, Y. H. (2002). A lesson in culture. *ELT Journal* volume 56(1), January. *Oxford University Pres.* (On-line doküman) <http://ltsc.ph-karlsruhe.de/Tseng.pdf>. Erişim Tarihi: 06.09. 2015.
- TSSPM (2015). Çinli Öğrenciler, <http://www.socioprognoz.ru/files/File/2013/ChinaStudentsNew2011.pdf>. pdf. Erişim Tarihi: 21.04.2016.
- Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük (2016). <https://sozluk.gov.tr/>. Erişim Tarihi: 2016.
- Vardar, B. (2001). *Dilbilimin temel kavram ve ilkeleri* (1. bs.). İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.